

VĂN-DÉ TUYỀN LÚA

(Dịch theo cuốn sách của ông Devigne, cảnh-nông
ký-sư, chính giám đốc sở cảnh-nông Nam-kỳ)

(Tiếp theo)

Bí trước là thuật về cái thê lực lớn
của người Tàu trong cuộc buôn
bán lúa, nào là cách mua lúa ở trong
lúa, việc vận tải về Chợ-lớn, nào là
cách xay lúa, cách xát cát bát di các
a tờ...etc. Toàn là quyền lợi lúa gạo
trong xứ này xem đường như đã gồm
tron vòi tay họ giàn bắt vậy.— Lá ký
của chúng ta chỉ; bởi dà lâu dài,
người Tàu đều xú này kinh dinh oghe
buôn-bán lúa gạo một tay thâu tháp
quyền lợi, chẳng ai tranh đánh chi hết.

Đến năm 1869 có một công-ty Ach-
Poap hàn vốn lập tại Chợ-lớn một cái
nhà máy xay gạo, quan năm 1870, có ông
Cahuzac là người Pháp đến lập lại Sa-
gon một cái nhà-máy xay nứa. Năm
1877—1878, có một công-ty khách-trú
nội-lès lập được 2 cái, mãi đến năm
1910, họ lập hét thấy được 8 cái. Trong
năm 1915, nhằm con binh cách, 2 cái
nhà máy Union và Orient của hãng
Speidel (A-lô-manh) bị giáo-quâ phát
mãi thi công-ty khách-trú mua được;
lúc ấy giờ họ có được 10 cái nhà máy
và coi thế họ gán tron cuộc mua bán
lúa gạo ở Nam-kỳ.

Lúc này lại nỗi lên một công-ty Lang-
sa lúa vối, lo tò chèc cuộ: buôn-bán
lúa và lập nhà máy xay, mãi đến năm
1918, công-ty này lại mua được cái nhà
máy Orient của khách-trú và lách quyền
điều-dinh xem xét 3 cái nhà máy khác
của khách-trú nữa. Lại cũng có nhiều
nhà tư-bố, Langsa khác cũng lo buôn
bán lúa và lập nhà-máy xay gạo trong
lúc đó.

Mới rồi đây sô độ dâng nước sông
Mèo-Giau cho hay rằng: tại Cảnh-thơ, có
thỏa thuận biêc chay vòi khônse sự cung
cần chí, tại Cảnh-thơ có thê mờ nén một
Hải-thương-khâu và lập nhà-máy xay
gạo ở đó để cho tàu buôn các nước vào
gạo.— Cuộ: này nêu thành tựu được
thì các công-ty Langsa không để cho
các công-ty khách-trú lừa thê-lực như
đi thương-khâu Chợ-lớn vậy. Hiện thời
sáu công-ty Langsa, tuy nỗi lòn sau và
st nhà máy hơn các công-ty khách-trú,
song đã chiếm được một địa-vị to trong
cuộc xay lúa gạo ở xứ này.

Do bờ biển dưới đây thì thấy rõ sô
tín lúa của các nhà máy Langsa xay
trong 24 giờ là bao nhiêu.

Nhà máy Orient xay được	650 tấn
" des Jonques "	500 "
" Tung Wo "	1.200 "
" Bang-hong-Guan "	1.000 "
" của hãng Mô	
tàu Đông-Pháp "	600 "
	3.900 "

Tổng số hàng dây chứng nhà-máy
Pacific lập thành sô
gạo được..... 600 "

Công.... 4.390 tấn

Hiện nay, trong 24 giờ các nhà máy
Langsa & Chợ-lớn xay được 4.000 tấn;
bước qua đầu năm 1924 sẽ xay được
8.600 tấn.

Còn kô gộp các nhà máy Langsa,
khách-trú và Annam trong 24 giờ xay
được:

Các nhà máy Langsa	3.990 tấn
Các nhà máy khách-trú:	

nhà máy Aik Guan	600 "
" Guan Hong-Sen	800 "
" Ngự-chéong-Seng ..	550 "
" Yéé-héong	1.000 "
" Quach-Dám (lô-gam).	250 "
" Ban Soess-Ao....	750 "
" Nam Loon;	700 "
" Sam-lling.	250 "
" Quach-Hâm	250 "
(Chanh-Hưng)	250 "
Các nhà máy nhỏ của khách trú và của Annam	2.500 "
Công.....	11.160 tấn

AN-NAM
(Sau là tiếp)

Tuyết diên đàn

Hồi người Việt-Nam!!
Nó vui lấp công, om của người
Nam-Việt ta xưa.

Trộm nghe từ cổ old kim, nào truyền
não sự, hàng roi dầu cho đời, khôn
tặng những trao, công-thần, hiếu-ki,
vì trước quốc nón, lấy thân anh mà
binh vực giỗng nồi, đem hết cả lâm
tri mà giúp ích cho chủng tộc, ấy là ché
y dà báu san hàn-thể lấy đây mà làm
giường. Như thế càng chưa gọi rằng
vừa xứng với cái công cao, cái đức
dày của các ông, cho nên dân tộc của
các ông ấy bằng niêm, còn bày lè ký
niệm mà nhác nhớ và lô long kính
phụt các ông.

Nhưng mà chư quí độc giả có biết tôi
nói đây là nói ai, dân tộc đây là dân
tộc nào? Thưa câu-vi, tôi mà dám nói
chỉ cho tha cầu biệt sa, làm phải trái
tai say mắt chư-vi, tôi duy chí dân tộc
nước Pháp và nước Tàu khinh phục
người xưa của họ, vì lòng trung quân
ái quố, thiện bao cơ nghiệp cho vương
bắc, hoặc roi dầu nhiều quyền sách,
chiều gươong dâng phục, dâng lại cho
người sau của các ông, lấy dây mà làm
thi mang nhẹ, cũng không khác nhau
mấy. Trong lầu Goccong thứ lúa lớn hột
được thường mà thôi, hai bảng kia
mà trên là thứ lúa tròn, nhiều hơn
tết, còn lúa dài hột thì lát-rái một chút
được thường.

TÌNH CẢNH TRUNG-HUÈ

NỘI TỈNH ĐẤT DIỆT (QUẢNG-BỘNG)

Lão-dương-Nhơn là đầm ẩn cướp
tảng. Ẩn nỗi tình ném về Bắc-ngạn sông
Trường-giang, nhưng là: Tô, (Giang-
Tô), Hoà (An-buy), Ngã (Hồ-bắc), Dụ
(Hà-Nam), Lô (Sơn-Bông), v.. v...

Khi trước, có dâng Tôn-my-Diêu cướp

Cuộc đấu lúa năm nay

Tỉnh Goccong.—Cuộc đấu lúa năm
nay tại lầu Goccong nhâm ngày 19
Février. Trước khi dem lúa đấu đấu
thì hương chức mời làng lục-lai thử
đang thi được lầu thường bằng hai,
còn lúa dài hột thi không được thường
giải nhất, chỉ được thường giải chi
mà thôi.

Tỉnh Tân-an.—Còn cuộc đấu lúa tại
tỉnh Tân-an thi nhâm ngày 18 Février.
Mấy giỗng lúa dài hột giỗng coi
cùng lô long, sánh với năm ngoái thi
năm nay có tảo bộ nhiều.

Trước khi dem mấy giỗng lúa đến
đấu tại tỉnh thi trong mỗi quận có nhóm
hội đồng dạng lựu trước giỗng nào không
rất thi bô ra. Năm nay những người
đến dự đấu rất đông, và hội đồng nhóm
đạng chém lúa phải cát nghĩa cho mỗi
chỗ đấu hiếu rằng lúa mà không dạng
chém cao, là vì không dạng rát, hoặc
nhiều, hoặc không dạng đều hột.
Mỗi người đều châm chỉ nghe hội đồng
cát nghĩa.

Chí có lúa tròn hột là lúa hàng thi
được thường mà thôi, hai bảng kia
mà trên là thứ lúa tròn, nhiều hơn
tết, còn lúa dài hột thi lát-rái một chút
được thường.

TÌNH CẢNH TRUNG-HUÈ

Bạc cát năm su (0\$05)

Bả cho xài rói

Bồn-bảo mới hay tin rằng: Kho bạc
nhà nước, Đông-Pháp đã cho phép các
sắc nhão dán, trong Nam-kỳ, Bắc-kỳ,
Trung-kỳ, Caoman, và xir Lèo, kể từ
ngày 21 Février 1924, được phép xài bạc
cát 5 xu (0\$05). Đông bạc cát 0\$05 bô
tròn bằng đồng có lô, song cái nước xi
của đồng bạc cát này, thi là bạch chảng
(nickel). Nghe nói: Ngân-hàng Đông-
Pháp tại Nam-kỳ, đã có gởi rời kỳ ban
đầu hét thay cho các xí (Đông-Pháp),
trong mỗi xí được phép xài là bao
nhieu, bô-bảo xin kê ra sau đây.

Nam-kỳ	31.500\$00
Trung-kỳ	11.250 \$00
Bắc-kỳ	31.500 \$00
Cao-man	11.250 \$00
Xí lèo Laos	4.500 \$00
Tổng cộng	90.000\$00

Kể từ ngày nay cho đến sau thiên hạ
trong xứ Đông-Pháp bắt kỳ là đâu đâu
hết phần nón về việc sút hót và bao-át
it, (abut là người Annam ta) Chết hôm
nay, bết cõi quyền tự do, mà áp chế
chúng ta, buộc phải mua đồ của chúng
nó cho tới 7,8 xu, chúng nó mới thôi.
Chẳng phải ngắn hàng Đông-Pháp gởi
cô một lô này (bạc cát 5 xu) mà thôi.
Nghe nói còn gởi thêm cho các xí xài
hớt; gởi cho đến chứng nào thiên hạ
hết kêu nài su, cát, bút, thi chứng ấy
mới thôi gởi.

công quyết lấy cả cát nõn mà làm cho
nền quốc văc nước ta ngày hôm nay,
sác lòn han chảng dán dè mắt vào mà
biếm nhẽ, lại còn lô long khen ngợi là
khác.

Ay có phải là người dâng cho chúng
ta khinh trọng chảng, dâng cho chúng ta
nhái nhẽ dời dời chảng. Như thế thi
người Nam-Việt ta tính sao? có nên truy
tâm lai lịch của các ông cho dân tộc ta
biết dâng hàng niêm cùng lô các Ông
còn có nghĩa tình hơn là để di cùng
báu người Tàu, an lô dò Khang-Tàu,
đoàn báu Hứa-sùng-Tri mới dem binh

đóng dài theo biên-cách phía Tây-nam
đất Mão, có ý dò hành xí Triệu-Mai
(Triệu-Châu và Mai-Huyện) của tỉnh
Điêt, Chính khi ấy, họ phản-đảng
quartier d'Eglise (Rachgia Ville) Trân-quyết-Minh ngồi không yên

